

Хаммурапи ва Эски Бобил даври

Эски Бобил империяси тахминан милoddан аввалги 1894–1595 йиллар оралигида гуллаб-яшнаган бўлиб, Месопотамия тарихи учун муҳим ислохотлар даврини ифодалайди. Бу давр Хаммурапи, Эски Бобил империясининг олтинчи аморий ҳукмдори номи билан боғлиқ. У милoddан аввалги 1792 йилда (ёки қисқа хронологияга кўра 1728 йилда) тахтга ўтирган. Унинг ҳукмдорлиги 1750 йилгача (ёки 1686 йилгача) давом этган ва бу вақтда Бобилнинг ҳудудий кенгайиши ва маданий ривожланиши рўй берган. Хаммурапининг энг муҳим ишларидан бири Бобилни эламлар ҳукмронлигидан озод қилиш бўлган. Бу нафакат ҳарбий галаба, балки Бобилнинг мустақиллигини мустаҳкамлаш ва уни минтакавий давлат сифатида юксалтириш учун хал қилувчи қадам бўлди. Хаммурапи ҳукмдорлигида Бобил тез ривожланиб, кичик шаҳардан катта ва ахамиятли марказга айланди.

Ҳарбий галабалар ва ҳудудий кенгайиш

Хаммурапи ҳарбий юришлари орқали Эски Бобил империясини шакллантирган. Унинг галабалари Жанубий Месопотамиядаги Исин, Ларса, Эшнунна, Киш, Лагаш, Ниппур, Ур, Урук, Умма, Адаб, Сиппар ва Эриду каби муҳим шаҳарларни ўз ичига олган. Бу галабалар нафакат ҳудудий кенгайишга олиб келди, балки илгари кичик давлатларга бўлинган минтақада барқарорликни таъминлади.

Хаммурапи қонунлари

Хаммурапи ўзининг машхур юридик тузилмаси — Хаммурапи кодекси билан ҳам танилган. Бу кодекс милоддан аввалги 1901 йилда Сузада топилган ва ҳозирда Лувр музейида сақланмоқда. У дунёнинг илк кенг камровли ҳуқуқий тузилмаларидан бири бўлиб, адолат ва қонун устуворлигини таъминлашга қаратилган.

Маданий ва диний ислохотлар

Хаммурапи ҳукмдорлигида маданий ва диний соҳаларда ҳам муҳим ўзгаришлар юз берган. У Месопотамиянинг Жанубида маъбуд Мардукни юксалтириб, уни пантеоннинг бош ҳудоси қилиб белгиллаган. Бу диний ўзгариш Бобилнинг маданий ва маънавий марказ сифатидаги ахамиятини янада мустаҳкамлади.

Эски Бобил империясининг таназзули

Хаммурапи вафотидан кейин империя таназзулга юз тутди. Унинг вориси Самсу-илуна (мав. 1749–1712 й.) катта муаммоларга дуч келди, жумладан Жанубий Месопотамиянинг аккад тилида сўзлашувчи Силенд сулоласи... Кейинги ҳукмдорлар империянинг яхлитлигини сақлаб қолишга қийналдилар.

Империянинг таназзули милоддан аввалги 1595 йилда хитт қироли Мурсили I Бобилни босиб олгани билан якунланди. Бу воқеа нафакат Аморийлар сулоласининг тугашини, балки Яқин Шарқ геополитикасида катта ўзгаришларни ҳам англади.

Бобилнинг талон-торож қилиниши

Милоддан аввалги 1595 йилда Мурсили I Жанубий Месопотамияга ҳужум қилиб, Бобилни талон-торож қилди ва Аморийлар сулоласига нукта қўйди. Хиттлар бу ғалабадан кейин Бобил устидан доимий ҳукмронлик ўрнатмадилар, балки ўз ватанлари — Хатти ерларига қайтдилар. Бу ҳужумлар ортида хиттларнинг стратегик мақсадлари, жумладан, ер, ишчи қучи, савдо йўллари ва маъдан захираларини қўлга киритиш истаги борлиги тахмин қилинган.

Кассийлар сулоласининг юксалиши

Хиттлар кетганидан сўнг Бобилда Кассийлар сулоласи ҳокимиятга келди. Бу сулола ҳукмронлиги билан Эски Бобил даври тугади ва Месопотамия тарихининг янги босқичи бошланди.

Абу Муслим